ԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ — Թիւ 518 Կ. ՊՈԼԻՍ, ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, 1898 ՅՈՒԼԻՍ 6—18 29 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1316 6 ԹԷՄՄՈՒԶ 1314 Բ. ՏԱՐԻ, Թիւ 518

20 ՓԱՐԱՅ

Բիւզանդիոն

ՀԱՅԱԳԵՐԹ ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ

ՅՕԹՓ ՕՁ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԲԻԻԶԱՆԴ ՓԷԶԵԹԱՆ
PUZANTION
Journal Arménien Quotidien, Politique, Financier et Littéraire
Directeur - Propriétaire
PUZANT KÉTCHIAN
Bab-Ali Djaddéssi, No. 23 _ 25,
CONSTANTINOPLE

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ — ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳԻՏԱԿԱՆ

"بوزانتيون"
امتيجه يومى وسياسى غزته، صاحبه‌سى وصه‌ب مسئولى
بوزانت كچيان
مطبعه‌دار دائره‌سى باب عالى جاده‌سنده ٢٣-٢٥ نومرولى دائره
صاحب و مسئول مدیری

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

ՀԱՇՏՈՒԹԵԱՆ ՅՈՅՍԵՐՆ ՈՒ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

*Երկու չաբաթ առաջ, ըստ Ն. Տ. Ծուլիսի ակիզբն է ըսինք թէ «Սպանիոյ եւ Ամերիկայի պատերազմին էն վրճռական դէպքը նոյն եօթնեկին մէջ կրնայ ապատուիլ», եւ իրօք երկու օր ետքը, հեռագիրք ծանուցին Սէրվէրայի Տորմիլդին փակցումը, ժամանակիս էն կարեւոր նաւային դէպքը, որմէն նմանը տեսած չէ երբեսյն դարուս սկիզբէն ի վեր, Երբ Նէլսըն անգլ. ծովակալը Թրաֆալկարի մեծ յաղթութիւնը տարաւ Ֆրանսական եւ սպանիական միացեալ նաւատորմիղին վրայ։ բայց իր կեանքն ալ վրայ տալով։ Եթէ այս փոքրիկ գուշակութեան գործն ուզինք այսօր չարունակել, պիտի ըսէինք թէ ներկայ եօթնեկին ալ ներկայ պատերազմին մէջ էն կարեւոր չրջանը պիտի ըլլայ՝ Հաշտութեան համար իւրեան տրամադրութիւն մը ցոյց տալով Սպանիոյ կողմէ։ Շարթուս դէպ ի վերջը պիտի խնացած Օօթջըն հրամատարին իր Տորմիղովն Ֆրանսական կղզիներն հասնին, ուր կ'յիշուի թէ Մ. Նահանգները նաւային կայան մը պահանջելու միտք ունէին, եւ անկէ յարձակում մը Սպանիոյ եզերքին վրայ, համեմատապէս չատ դիւրին պիտի ըլլայ։ Բամպա Ծովակալին պահեստի Տորմիղը կա՛մ ինքզինք պէտք է ցուցնէ, կամ պէտք է ծածկուի։ Եթէ ինքզինք ցուցնէ, իր փճանալն ալ անկրկռելի է. զի թէպէտ այս պահեստի Տորմիղին մէջ է Սպանիոյ էն խոշոր մարտանաւը՝ Բէլասեօ, բայց պատերազմին հրատարակման օրը Ֆրանսական նաւահանգիստ մը մէջ իր կաթսաները փոխելու զբաղած էր, եւ հարկադրեցաւ կիսատ թողուլ այս գործ, եւ ցայսօր իր այն կենսական կողմ մերի մնաց։ Միւս մարտանաւերուն մէջ արագութեամբ, զրահի հաստութեամբ եւ թնդանօթներու զօրութեամբ Ուօշընգթընի հրամատարին դրահաւորներուն հետ չափուելիք նաւ չկայ։ Ուստի, ճակատիլը փճանալ պիտի նշանակէ, ճիշտ ինչպէս Սանթիագոյի բացը կամ Քավիթեի առջեւ։ Բայց եթէ պահուըտի, անպաշտպան թողած պիտի ըլլայ Սպանիոյ փինուորական նաւահանգիստներն, որոց փճացումն եւս տորմիղի մը փճացման չափ ծանր պիտի կրէ Սպանիոյ համար, թէ՛ զգպային արժանապատուութեան ըլլալիք նախատինքը, նոյն իսկ մայրհայրենիքի ծովեզերեայ կարեւոր դիրքերուն ամրակռուելուն պատճառաւ. երբ Սպանիա բան մ'ընելու վիճակի մէջ չէ ինքնապաշտպանութեան համար։ Հետեւապէս, Մատրիտի Դահլիճն, հաշտութիւն խնդրելու համար, միտքը դրած էր վճռական երեւոյթ ունեցող դէպքի մը սպասել, այն է՝ Սանթիագոյի անձնատուութեան, որ կատարեալ իրողութիւն մ'է անցեալ Դշ.էն կամ ՆԸ.էն ի վեր, այնպէս որ այսօր կարող ենք ըսել թէ Պանքօ մարէչալ, Վէյլէր զօրավար եւ այլ ցուցամոլ գործիչներ ինչ որ ալ ըսեն եւ ընեն, օրուան կառավարութիւնը լրջօրէն կը խորհի հաշտութեան խնդրել, և Սպանիոյ աղէտներուն վերջ մը տալ։

Հակառակ ընդհանուր հետաքրքրութեան առարկան չէ թէ Ամերիկան այդչափն ո՛ր կէսերը պիտի պարտնէն այսուհետեւ, կամ ո՛ր պիտի արչաւին։ Զօր. Մարզ, տեղերիկան բանակին ընդհանուր ապատապետն, որ Զաքլսըն Ռիչ օգնական զօրքով ու Ինդանօլիներով եկաւ, և անմիջապէս Սանթիագոյի բանակին հրամատարութիւնն առաձնից, կրնայ ըսել Հռոմայեցի զօրապետին պէս թէ «Եկի, տեսի, յաղթեցի»։ զի գալն ու զԱնթիագօ առնելը մէկ եղաւ։ Ինչ որ եղաւ, իսկզ Շաֆթըլը զօրապետին եղաւ, որ ինք ամէն նեղութիւնները քաշեց, մինչ վերջնական փառքն ընդհանուր սպարապետին վիճակեցաւ։ Այն տեղէն Զօր. Մայլս չիտակ Բորտօ-Ռիքոյի մլայ կ'երթայ։ Ամերիկացիք ամրապէս հաստատուելէն ետքն պիտի սկսին Սպանիոյ գինուորական փառքի համար ծանր պատասխանատուութեան ըլլալ։ Ամերիկա, այսքան չափաւոր պայմաններով հաշտութիւն կ'ընծայէ, իր բոլոր թշնամիներն ու նախանձորդները լռեցուցած պիտի ըլլայ, գործնականապէս ապացուցանելով թէ ինք ո՛չ գինուորական փառքի համար մղեց այս պայքարն, ո՛չ ալ երկրակալութեան համար, այլ Անթիլեանց րնիկ ժողովուրդներն Սպանիոյ անհանդուրժելի կապակցութենէն ազատելու համար։ Այն կողմէ Իսրատուած, թէեւ Սպանիացիք այսուհետեւ ալ հոգ տանին իրենց Փիլիպպեան մեծ ստացուածքին կացութեան բարւոքման։

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՆԻՒԹԵՐ

ՍՓԱՆԹԱ

Թ.

Ինչ որ կարդալոս ե. իր կայսերական եւ թագաւորական բանդակ զօրութեամբ ու քաղաքական և գինուորական մեծ հանճարովը չկրցաւ ընել, իր որդին և յաջորդը, Փիլիպպոս Բ., միայն Սպանիոյ թագաւորութեան ուժգոր փորձեց ի գլուխ հանել։ այսինքն բազմաքանակութիւնը ջնջել և Հռոմայ եկեղեցին վերականգնել։ Պետական Ծօն-Բիւրօքրատիան էր այս և ոչ ուրիշ բան։ Զի թէեւ Սպանիա տակտին աշխարհի առաջին պետութիւնն էր, բայց իր ահաւոր և անհաշտելի թշնամին Ֆրանսա ոչ միայն ապատուած էր իր գոյութիւնը կորուսանելու մեծ վտանգէն, չնորհիւ Օամանեան Դաշնակցութեան, այլ և ապահի զօրաւոր ու ապահի խիզախ էր, և ամէն միջոց կ'գործադրէր ի վնաս Սպանիոյ. սակայն ուրիշ պարագայ մ'ալ կար որ պէտք էր Փիլիպպոսի ուշադրութենէն չվրիպէր, այն է Անգլիայ բազքականութիւն ընդունիլն, եւ անոր գլխաւոր նեցուկ ու զօրաւիգ կանգնիլն եղիսաբեթ մեծ թագուհւոյն օրով, թէպէտ անոր նախորդը, Մարիամ Թիւտոր թագուհին, Փիլիպպոսի կինն եղած էր։ Ուստի պէտք էր խոնարհեցնել թէ՛ Ֆրանսա և թէ Անգլիա միանգամայն, որպէս զի կարնար Փիլիպպոս իր նպատակին հասնիլ։

Բայց իր բանաւորական իշխանութիւնն և Հաւատաքննութեան միջոցաւ գործած անլուր խստութիւններն աւելցուցին երրորդ ոչ ինչ նուազ անհաչտելի թշնամի մ'ալ յանձին Օրանժի իշխանին, որ ապստամբած Ստորին Նահանգաց հասարակապետութեան նախագահ կամ գահերէց ընտրուելով՝ ոխերիմ ու անպատեհի ախոյեան հանդիսացաւ Փիլիպպոսի և Սպանիոյ։ Ստորին նահանգաց [Հոլանտայի և Պելճիգայի] այս ապստամբութիւնն առաջին անդրանիկն եղաւ Սպանիոյ տէրութեան, և ցցուց աչքարհի թէ առերեսոյթ քան հիմնական էր անոր զօրութիւնը։ Ինչ որ Վէյլէր զօրավար ըրաւ այս անգամ Բուպայի մէջ, նաւանդ հանր անոր ապստամբութիւնը, նոյնը գործադրեց Ալպանի դուքսն Ստորին Նահանգաց մէջ, այսինքն հակահարձակային վարդապետութիւնը. բայց արդիւնքը ճիշտ հակառակն եղաւ, որպէս այժմ ի Բուպա։ Եւ Ստորին Նահանգները փառաւոր հաւաքակապետութիւն մը հաստատեցին, որ քիչ ժամանակի մէջ ծաղկելով, բարգաւաճ ու զօրաւոր տէրութիւն մը եղաւ ծովային և առեւտրական, նախատիպար անգլիական տէրութեան այժմեայ վիճակին։ Փիլիպպոս Բ. Հոլանտացիները նուաճել չկրնալէն զգացած բարկութիւնը խեղճ Փորթուկալցւոց վրայ թափեց, և առանց օրինաւոր պատճառի, ամենայն անիրաւութեամբ յարձակեցաւ տիրեց Լիզպոնայի, և միացուց իր տէրութեան հետ բոլոր Փորթուկալն, ինչպէս նաև անոր անհուն գաղթականութիւններն Ասիոյ և Ափրիկէի մէջ [1580]։ Բայց գաղթականութիւնները պաշտպանել չկրնալուն, հետզհետէ Հոլանտացւոց ձեռքն ինկան — վերջ ի վերջոյ Անգլիացւոց միջոց համար — ։ Փիլիպպոս Բ. Փորթուկալի տիրած տանէն ամբարտաւանելով՝ որոշեց Անգլիոյ ևս տիրել, նոյնքան դիւրին կարծելով ծովարնակ Ալպիոնի աչխարհակալութիւնը։ Ուստի անհուն պատրաստութիւններով 300 մարտանաւէ բաղկացեալ ահագին նաւատորմիղ մը կազմեց զոր կոչեց Անպոյթէլէ։ Աչխարհածանօթ հռչակաւոր Աբմադան է այս, որուն չատ անդամ ակնարկութիւններ կ'ըլլան նաև ներկայ պատերազմին առթիւ։ Փիլիպպոս Բ. երբեք տարակոյս չունէր թէ Անգլիոյ պիտի տիրէր անով։ Եւ չիտակն ըսելով Անգլիացւոց սոսկումը ծայրայեղ եղաւ։ Երբէք այդպիսի մեծ վտանգ տեսած չէին։ Անգլիա իր բոլոր տեւողութեան մէջ— որքան ծանօթ է իր պատմութիւն — չորս անգամ միայն աչխարհակալուած է.

1. Հռոմայեցւոց ձեռքով, Ծուլիոս Կեսարէն,
2. Անգլօ-Սաքսոններէն 448ին,
3. Տանիմարքացիներէն՝ Մեծն Բանուտի ձեռքով 1015ին,
4. Նորմանտացիներէն, Գուլիէլմոս Աչխարհակալին առաջնորդութեամբ 1066ին։

Եթէ Արմատան յաջողէր, կ'ըլլար հինգերորդ անգամ Անգլիոյ աչխարհակալուիլը։ Եւ զի այս անգամի վրտանգը միւսներէն աւելի էր պակաս չէր։ Անգլիացիք գերմարդկային ճիգեր թափեցին իրենց ծովեզերքը, մանաւանդ Թէմիս գետին բերանը պաշտպանելու։ Փիլիպպոս Բ. հրաման ըրած էր նաւատորմին՝ ուղղակի Լոնտոնի վրայ երթալով օձին գլուխն իսկ չխնայել. զի անգլուխ իրանն այնուհետեւ դիւրին էր փշրել։ Բոլոր Եւրոպա, ընդ նմին նաև ընդհանուր աչխարհ, անձկութեամբ կ'սպասէր այս տիտանեան պայքարին ելքը տեսնելու, որմէ կախեալ էր Անգլիոյ կեանքն ու Սպանիոյ գերիչխանութիւնը տիեզերքի վրայ։ «Անպարտելի» Արմատան 1588 յունիս 3ին Լիզպոնայի նաւահանգիստէն ճամբայ ելաւ անհուն խանդավառութեամբ ու ոգեւորութեամբ, Լօր սը Վէյմ բանաստեղծն ալ միասին՝ որպէս զի ըլլալիք յաղթութիւնն եւ աչխարհակալութիւնն երգէ։ Բայց փոթորիկ և Անգլիացիք աղնպէս փճացուցին այս նաւատորմիղ, որ եւ ոչ իսկ Թէմիսի կրցաւ մտնել։ Սէրվէրայի եւ Մօնթօհօ նաւատորմիղն փճացումէն չատ աւելի զօրաւոր ու աւելի խիզախ էր, և ամէն միջոց կ'գործադրէր ի վնաս Սպանիոյ. սակայն ուրիշ պարագայ մ'ալ կար որ պէտք էր Փիլիպպոսի ուշադրութենէն չվրիպէր, այն է Անգլիայ բազքականութիւն ընդունիլն, եւ անոր գլխաւոր նեցուկ ու զօրաւիգ կանգնիլն եղիսաբեթ մեծ թագուհւոյն օրով, թէպէտ անոր նախորդը, Մարիամ Թիւտոր թագուհին, Փիլիպպոսի կինն եղած էր։ Ուստի պէտք էր խոնարհեցնել թէ՛ Ֆրանսա և թէ Անգլիա միանգամայն, որպէս զի կարնար Փիլիպպոս իր նպատակին հասնիլ։

Բայց իր բանաւորական իշխանութիւնն և Հաւատաքննութեան միջոցաւ գործած անլուր խստութիւններն աւելցուցին երրորդ ոչ ինչ նուազ անհաչտելի թշնամի մ'ալ յանձին Օրանժի իշխանին, որ ապստամբած Ստորին Նահանգաց հասարակապետութեան նախագահ կամ գահերէց ընտրուելով՝ ոխերիմ ու անպատեհի ախոյեան հանդիսացաւ Փիլիպպոսի և Սպանիոյ։ Ստորին նահանգաց [Հոլանտայի և Պելճիգայի] այս ապստամբութիւնն առաջին անդրանիկն եղաւ Սպանիոյ տէրութեան, և ցցուց աչխ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԳԵՐԱԳՈՅՆ ՍՈՎԵՏԻ ՆԻՍՏԸ

ՀՈՒԼԻՍԻ 6-ԻՆ

Օրակարգում՝ Հայկական Սովետական Հանրապետության 1946 թվականի պետական բյուջեի մասին։

Զեկուցող՝ ընկ. Ա. Ա. ՍԱՐԳՍՅԱՆ։

ՀՀ ԳԱ ՆԱԽԱԳԱՀ ԱԿԱԴԵՄԻԿՈՍ Ա. Ի. ԱԼԻԽԱՆՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՖԻԶԻԿԱՅԻ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԻ ՍԻՆԽՐՈՖԱԶՈՏՐՈՆԻ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ՄԱՍԻՆ

ՀՀ Գիտությունների ակադեմիայի նախագահ ակադեմիկոս Ա. Ի. Ալիխանյանի անվան ֆիզիկայի ինստիտուտի սինխրոֆազոտրոնի համակարգ

ԲԱԿՈՒՄԻ ՊԱՏԱՆԻ ՎԱՐՉԱՐԱՆ
ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ Է ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ
ՀԱՄԱՐ ՏԱՐԱԾՔՈՒՄ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱՐՏԻ ՀԱՄԱՐ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՊԱՐՏԱԿԻ ՀԱՄԱՐ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀՐԱՇԱԳՈՐԾՈՒԹՅԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀՈՒՇԱՄԱՏԵԱՆ

Ը. Ա. Ալիշանի մահուան 25-ամեայ տարելիցին առթիւ

Ը. Ա. Ալիշանի մահուան 25-ամեայ տարելիցին առթիւ Վենետիկի Ս. Ղազար կղզւոյ Մխիթարեան միաբանութիւնը հրատարակեց հատոր մը՝ նուիրուած Ալիշանի կեանքին, գործերուն եւ ազգային ու գրական ծառայութիւններուն։ Հատորին մէջ տեղ գտած են Ալիշանի կենսագրութիւնը, անոր գրական գործերուն ցանկը, ինչպէս նաեւ Ալիշանի հետ նամակագրութիւն ունեցած հայ եւ օտար գրագէտներու նամակներ։ Հատորին մէջ տեղ գտած են նաեւ Ալիշանի հետ նամակագրութիւն ունեցած հայ եւ օտար գրագէտներու նամակներ։ Հատորին մէջ տեղ գտած են նաեւ Ալիշանի հետ նամակագրութիւն ունեցած հայ եւ օտար գրագէտներու նամակներ։

Ը. Ա. Ալիշանի մահուան 25-ամեայ տարելիցին առթիւ Վենետիկի Ս. Ղազար կղզւոյ Մխիթարեան միաբանութիւնը հրատարակեց հատոր մը՝ նուիրուած Ալիշանի կեանքին, գործերուն եւ ազգային ու գրական ծառայութիւններուն։ Հատորին մէջ տեղ գտած են Ալիշանի գործերուն ցանկը, ինչպէս նաեւ Ալիշանի հետ նամակագրութիւն ունեցած հայ եւ օտար գրագէտներու նամակներ։ Հատորին մէջ տեղ գտած են նաեւ Ալիշանի հետ նամակագրութիւն ունեցած հայ եւ օտար գրագէտներու նամակներ։

—Ը՞նչ կ՚ուզէք, պարո՛ն, ըսաւ ինծի ծանօթս, ես ալ ձեզի պէս ուզեցի տեսնել այդ մարդը, որ ինքզինքը կը կոչէ Ալիշան։ Ես ալ ձեզի պէս կարծեցի, թէ ան ալ ուրիշ հայ մը պիտի ըլլայ, որ ինքզինքը Ալիշան կոչած է, ինչպէս ուրիշներ կան, որ ինքզինքնին Ալիշան կը կոչեն։ Ես ալ ձեզի պէս կարծեցի, թէ ան ալ ուրիշ հայ մը պիտի ըլլայ, որ ինքզինքը Ալիշան կոչած է, ինչպէս ուրիշներ կան, որ ինքզինքնին Ալիշան կը կոչեն։

—Ի՞նչպէս կրնայ ան ինքզինքը Ալիշան կոչել, երբ ան իր ծնունդով Ալիշան չէ։ Ան ինքզինքը Ալիշան կոչելու իրաւունք չունի։ Ան ինքզինքը Ալիշան կոչելու իրաւունք չունի։

Ես ալ ձեզի պէս կարծեցի, թէ ան ալ ուրիշ հայ մը պիտի ըլլայ, որ ինքզինքը Ալիշան կոչած է, ինչպէս ուրիշներ կան, որ ինքզինքնին Ալիշան կը կոչեն։ Ես ալ ձեզի պէս կարծեցի, թէ ան ալ ուրիշ հայ մը պիտի ըլլայ, որ ինքզինքը Ալիշան կոչած է, ինչպէս ուրիշներ կան, որ ինքզինքնին Ալիշան կը կոչեն։

—Ը՞նչպէս կրնայ ան ինքզինքը Ալիշան կոչել, երբ ան իր ծնունդով Ալիշան չէ։ Ան ինքզինքը Ալիշան կոչելու իրաւունք չունի։ Ան ինքզինքը Ալիշան կոչելու իրաւունք չունի։

Ես ալ ձեզի պէս կարծեցի, թէ ան ալ ուրիշ հայ մը պիտի ըլլայ, որ ինքզինքը Ալիշան կոչած է, ինչպէս ուրիշներ կան, որ ինքզինքնին Ալիշան կը կոչեն։ Ես ալ ձեզի պէս կարծեցի, թէ ան ալ ուրիշ հայ մը պիտի ըլլայ, որ ինքզինքը Ալիշան կոչած է, ինչպէս ուրիշներ կան, որ ինքզինքնին Ալիշան կը կոչեն։

—Ի